

Asia: VN/630/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi ilmastolain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Kunnan ilmastosuunnitelman laatimisen aikaväli (14 a § 1 mom)

Ehdotuksen velvoite laatia tai päivittää ilmastosuunnitelma kerran valtuustokaudessa on perusteltu.

Kunnan ilmastosuunnitelman sisältö (14 a § 1–2 mom)

Sisältö on ehdotuksessa kuvattu tiiviisti. Ehdotuksen perusteluista selviääkin, että sisältövaatimus on luonteeltaan vähimmäisvaatimus. Käytännössä kunnille jää paljon tilaa huomioida omia erityispiirteitään. Linjaus on ymmärrettävä ja perusteltu tilanteessa, jossa monet kunnat ovat jo tehneet huomattavasti laajempiakin suunnitelmia, mutta samaan aikaan monilta kunnilta suunnitelma myös puuttuu kokonaan. Huolenaiheena voi nähdä sen, että halutessaan kunta voi jättää ilmastosuunnitelman hyvin epätarkaksi ja näin sen todellinen hyöty voi jäädä vähäiseksi.

Kunnan ilmastosuunnitelman seuranta (14 a § 3 mom)

Seurantavelvoite on kirjattu ehdotukseen, mutta sen sisällössä kunnille jää paljon vapauksia. Tärkeänä tukena tässä on lakiin kirjattava päästötietokanta, joka on jo edeltävinä vuosina merkittävästi parantanut kuntien ja maakuntien mahdollisuuksia seurata ilmastopäästöjään. Sen lisäksi ehdotuksen perusteluissa mainittu opas kunnille ilmastosuunnitelmatyöhön voisi olla erittäin tarpeellinen ja linjata hyviä seurantatapoja ja näin merkittävästi auttaa kuntia omassa suunnittelutyössään.

On kuitenkin huomattava, että kuntien ilmastotyön tietopohjaan liittyy edelleen myös suuria parannustarpeita kuten LULUCF-sektorin maakuntatason ja kuntatason tiedon puuttuminen. Tämän laskennan kehittäminen ja liittäminen osaksi kunnille ja maakunnille tarjottua maksutonta päästötietokantaa on edellytys tosialliseen ilmastotyön kokonaisuuden seurantaan.

Kunnan ilmastosuunnitelman huomioiminen kuntastrategiassa ja toimintakertomuksessa (14 a § 3 mom)

Kunnan ilmastosuunnitelman hyväksyminen valtuustossa on ensiarvoisen tärkeää, jotta koko kunta sitoutuu suunnitelman toimeenpanoon. Samalla tavalla keskeistä on, että suunnitelma tulee

huomioida kuntastrategiassa ja toimintakertomuksessa. Myös tässä kuntien tukeminen ohjeiden muodossa on tärkeää (ks edellinen vastaus).

Mahdollisuus laatia ilmastosuunnitelma yhdessä alueen muiden kuntien kanssa (14 a § 4 mom)

Mahdollisuus laatia ilmastosuunnitelma yhdessä alueen muiden kuntien kanssa on keskeinen tapa huomioida ehdotuksessa pienten kuntien resurssit ja olosuhteet. Monessa tapauksessa kuntien yhteistyö suunnitelmien laadinnassa voi auttaa yhteistyön lisäämisessä myös käytännötasolla. Samaan aikaan on keskeistä, että suunnitelma hyväksytään jokaisen kunnan valtuustossa ja että suunnitelma sisältää jokaista kuntaa koskevia omiakin linjauksia. Muuten vaarana on, että suunnitelma jää etäiseksi eikä käytännössä jalkaudu kunnan toimintaan.

Muutoksenhaku valtioneuvoston päätöksiin ilmastolain soveltamisalalla (21 b § 1–4 mom)

-

Muutoksenhaku kuntien ilmastosuunnitelmiin (21 b § 5 mom)

-

Esityksen vaikutukset (HE-luonnoksen perusteluiden luku 4.2)

-

Muut huomiot

Ehdotuksen perusteluissa todetaan, että kuntien yleistä ilmastolain tavoitteiden edistämismuutetta ei ehdoteta sisällytettäväksi tähän esitykseen, koska se olisi päällekkäinen säädettyä ehdotettavan ja konkreettisemmän kunnan ilmastosuunnitelman laatimismuutteen kanssa. Kuntien osalta linjaus on perusteltu. Kuitenkin aiemmin uuden ilmastolain lakiluonnoksessa mukana ollut yleisen edistämismuutteen laajentaminen olisi koskenut kuntien lisäksi myös kuntayhtymiä eli esimerkiksi maakuntaliittoja. Maakuntaliiton näkökulmasta mietityttä onko nyt näköpiirissä tilanne, jossa esitetty lakimuutosehdotus tuo kunnille muutteen ilmastotyöhön, mutta kuntayhtymät ja toisaalta myös hyvinvointialueet jäävät muutteen ulkopuolelle.

Alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanolaissa (756/2021) säädetään, että maakunnan liitto edistää luonnonvarojen kestävästä käytöstä, ilmastomuutoksen hillintää ja siihen sopeutumista sekä laadukkaan elinympäristön tilaa koskevan suunnittelun yhteistyötä. Maakuntien liitot voivat lakisääteiden tehtäviensä (alueiden kehittäminen ja maakuntakaavoitus) myötä tukea kuntia ilmastosuunnitelmien laatimisessa, toteutuksessa ja seurannassa. Ilmastomuutoksen hillinnän toimenpiteet koskevat usein monia kuntia ja edellyttävät monipuolista vuoropuhelua. Näihin voidaan vastata mm. maakuntakaavoituksella. Keski-Suomen liitto on parhaillaan laatimassa hiilineutraaliuden tiekarttaa, joka voi toimia yhtenä tärkeänä tietopohjana kuntien ilmastosuunnitelmille.

Lopuksi Keski-Suomen liitto haluaa huomauttaa, että lausuntoajan sijoittuminen keskelle kesää vähentää erityisesti kuntien tosiasiallista mahdollisuutta muodostaa kantansa ehdotukseen.

Bayr Suvi
Keski-Suomen liitto